

УДК 37.091.2:373.3 (73)

ВЗАЄМОДІЯ ПЕДАГОГІВ, БАТЬКІВ ТА ГРОМАДИ ЯК ВАЖЛИВА УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ (НА ПРИКЛАДІ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ)

Гуцуляк Л.І.

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди

У статті охарактеризовано взаємодію педагогів, батьків та громади як важливу умову ефективності навчання та виховання учнів початкової школи у США. Також висвітлено основні напрями та принципи цієї взаємодії. Доведено, що в США всі учасники навчально-виховного процесу, перш за все батьки, вчителі, громадські організації, громада, усвідомили необхідність тісної взаємної співпраці. І сім'я, і школа, і громада виступають взаємодоповнюючими компонентами, що поважають потреби і особливості один одного. Чим більше вчитель знає про життя дитини поза школою, тим краще він розуміє її потреби, тим ефективніше може організувати освітньо-виховний процес, скоординувати зусилля школи і сім'ї в області соціального зростання молодшого школяра.

Ключові слова: педагоги, батьки, громада, навчання, виховання, початкова школа, взаємодія, США.

Постановка проблеми. Перспективи розвитку системи освіти і виховання в будь-якій країні залежать від інтеграції вітчизняного досвіду і світової практики. Компаративні дослідження становлять особливий інтерес і цінність саме в періоди якісних змін, що відбуваються в усіх сферах життя, зміни парадигми, бачення завдань і місця освіти та виховання у суспільстві.

Школа, сім'я і місцева громада виступають для молодшого школяра першими і основними моделями соціального світу. Саме шкільний і сімейний досвід мають допомогти зростаючій особистості оволодіти законами, за якими живе дорослий світ, способами існування в межах цих законів, різними соціальними ролями, моделями міжособистісних відносин.

Сучасна вітчизняна педагогіка орієнтована на вивчення світового педагогічного досвіду, у тому числі, й щодо створення системи спільної роботи педагогів, батьків та місцевої громади, винайдення шляхів його запровадження на національному ґрунті. Звернення до американських реалій взаємодії педагогів, батьків та громади у забезпеченні ефективності становлення та розвитку молодшого школяра відкриває нові можливості для вітчизняної педагогіки, як у науковому, так і в практичному контексті. У США схема соціалізації школяра тільки в рамках сім'ї замінюється більш досконалою схемою, в основі якої – ідея соціалізації індивіда, набуття ним життєвого досвіду не тільки під впливом сім'ї, школи, а й за місцем проживання. Американські ідеологи і педагоги бачать вихід з кризових тенденцій, пов'язаних із соціалізацією молодого покоління в подальшому зміцненні та вдосконаленні змісту, форм і методів взаємодії педагогів, батьків та громади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Звернення до наукових джерел засвідчує, що на сьогодні набули висвітлення питання, пов'язані з різними аспектами змісту освіти, інноваційними технологіями навчання і виховання в школах США (Ю.Л. Кузнецова, Н.П. Поморцева), також питання сутності соціального становлення особистості у взаємодії із середовищем (В.Г. Бочарова, А.В. Мудрик, Л.І. Новікова). Вивченням деяких аспектів взаємодії педагогів, батьків та

громади в США займалися такі науковці, як Дж. Епштейн, К. Мепп і К. Джордан, Дж. Камер, Н. Хейнс. Однак жоден із науковців не охарактеризував взаємодію педагогів, батьків та громади як важливу умову ефективності навчання та виховання учнів початкової школи у США.

Тому, **метою статті** обрали характеристику взаємодії педагогів, батьків та громади як важливої умови підвищення ефективності навчання та виховання учнів початкової школи у США.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку багатьох американських дослідників (Дж. Епштейн, К. Мепп і К. Джордан) основні напрями взаємодії педагогів, батьків та громади у навчанні та вихованні молодших школярів стосуються: реформування системи освіти; підвищення якості знань учнів; формування у дітей громадянськості і почуття громади; модернізації системи освіти, оснащення класів і лабораторій сучасним обладнанням та комп'ютерною технікою та ін. [7].

Згідно з поглядами Дж. Камера, Н. Хейнса, Е. Джойнера і М. Бен-Ейві, основоположні ідеї співпраці педагогів, батьків та громадами щодо виховання і навчання учнів початкової школи мають ураховувати такі моменти:

- 1) Сім'я і місцева громада є первинним освітнім середовищем для кожної дитини.
- 2) Участь батьків і місцевої громади в навчанні і вихованні дітей – головний чинник підвищення ефективності шкільної освіти, забезпечення її якості та успішності кожного школяра, підвищення рівня знань та вмінь учнів з читання, письма, математики, природознавства та інших предметів.
- 3) Школи повинні не тільки розраховувати на допомогу батьків і членів громад, а й нести перед ними відповідальність за якість навчання дітей.
- 4) Відповідно до закону «Жодної дитини без освіти», учні, які навчаються у недостатньо фінансованих державних школах, мають право переходити до іншої школи, якщо якість навчання протягом 2-х років поспіль не відповідає стандарту штату. У разі збереження подібної ситуації протягом 3-х років поспіль, батьки учнів та члени шкільної ради мають право вимагати від органів освіти штату організувати в школі додаткові індивідуальні заняття.

5) Персонал школи має ставитися до батьків та інших членів громад з великою повагою. Школи функціонують за рахунок коштів громади, тому саме вона є власником шкіл, який наймає вчителів та інший шкільний персонал. Тому батьки й інші платники податків мають повне право брати безпосередню участь в освітньому процесі.

У Сполучених Штатах Америки набули визнання й довели своє практичне значення певні форми і методи діяльності школи щодо надання допомоги батькам у вихованні своїх дітей. На рівні початкової школи до них належать:

1) Фінансування та організація навчальних майстер-класів для батьків за темами, що пропонуються самими батьками, у зручний для більшості з них час. Для цього на початку кожного навчального року проводиться анкетування батьків для отримання всієї необхідної інформації, її обробка та аналіз.

2) Забезпечення батьків інформацією з проблем розвитку дитини та створення сприятливих для неї умов навчання.

3) Організація для батьків спеціального прокату книг, відеофільмів, компакт-дисків тощо з питань розвитку навичок та вмінь правильного виховання дитини, а також підготовчих матеріалів, необхідних для проведення майстер-класів.

4) Проведення досліджень з метою з'ясування потреб сімей та наявних проблем.

5) Створення консультативного сімейного центру або інформування сімей про наявність у громаді інших джерел надання необхідної консультативної допомоги.

6) Організація спеціальних сімейних спільнот, які мають спільні специфічні інтереси або проблеми (спілка сімей з дітьми-інвалідами або спілка сімей, які відчують мовні проблеми) [6].

7) Під час підготовки до нового навчального року вчителі або спеціальні координатори розсилають батькам своїх учнів та їх роботодавцям спеціальні листи-запрошення до співпраці, а також інформаційні пакети, в яких містяться проспекти і буклети, що розповідають про основні напрями діяльності школи, її історію і традиції, статутні документи навчального закладу, список учителів і співробітників, їхні контактні телефони та адреси електронної пошти.

8) Учителі школи запрошують родини учнів на уроки для того, щоб вони самі розповідали про себе, традиції своєї сім'ї або нації, а також про те, чого вони очікують від навчання дитини в школі. Завдяки цьому створюються сприятливі передумови для кращого пізнання вчителями і батькам одне одного, навчання спілкуватися і становлення справжніми партнерами у спільній справі виховання і навчання дітей [9, с. 78].

9) Учителі практикують таку форму роботи, як спеціальне домашнє завдання для батьків: протягом першого навчального місяця вони мають написати твір про свою дитину на тему «Мільйон слів або менше...», в якому схарактеризувати звички дитини, її інтереси, захоплення, улюблених друзів, книги та ігри, сімейні традиції та ін. [2, с. 8].

10) Батьківсько-вчительські конференції або збори; особисте спілкування вчителів з батьками або представниками громади (визначення для кожного вчителя спеціального часу, так званих

«офісних годин»), письмове спілкування, коли вчителі надсилають батькам письмові повідомлення або записки.

Сьогодні доволі ефективними засобами спілкування стають електронна і голосова пошта, електронні дошки оголошень та інші засоби комунікації. Наприклад, комп'ютерна, програма «Hello, School...» дає вчителям змогу щодня залишати звукові повідомлення для батьків у спеціальній базі даних. Використовуючи звичайний телефон або Інтернет, батьки можуть отримувати інформацію про життя і діяльність дитини в школі, не виходячи з дому чи офісу. Вони завжди мають можливість проконтролювати виконання дитиною домашніх завдань, перевірити її оцінки, поспілкуватися з учителями та адміністрацією школи [8, с. 76].

Крім того, у школах практикуються такі форми роботи, як:

1) Заходи, що стимулюють пізнавальну діяльність усієї родини (ігри, конкурси, вікторини, вечори поезії тощо).

2) Запрошення батьків до школи та створення максимально зручного доступу до освітніх ресурсів, наявних у школі.

3) Надання сім'ям допомоги в отриманні вільного доступу до освітніх ресурсів, які є в громаді.

4) Забезпечення батьків матеріалами для оцінювання знань і досягнень своєї дитини в навчанні.

5) Заохочення батьків до надання дітям можливостей брати участь у програмах додаткової освіти і позакласної пізнавальної та розвивальної діяльності, наприклад, у роботі секцій, гуртків, дитячих громадських організацій.

Деякі школи практикують проведення батьківських зборів у громадських центрах, у домашніх умовах, у церкві перед початком або після закінчення церковної служби. Наприклад, директор Атенвільської початкової школи (штат Західна Вірджинія) Р. Дарлінгтон на початку кожного навчального року звертається до батьків з проханням запросити його до себе в гості «на чашку кави». У відповідь батьки запрошують директора школи та інших учителів. Такі неформальні зустрічі проводяться щомісяця і стають свого роду клубом, що об'єднує педагогів і батьків, зацікавлених у вдосконаленні шкільного навчання [1, с. 5].

У початковій школі містечка Форт Ворт (штат Техас), персонал школи допомагає батькам вивільнити час для спілкування з дітьми, організуючи розв'язання деяких побутових проблем. При школі створено центр побутового обслуговування населення. Батьки можуть віддати речі до хімчистки або в ремонт, коли привозять своїх дітей до школи вранці, і забрати їх, коли забирають дітей. Крім того, вони можуть придбати готовий обід або вечерю. Означений центр було створено при школі внаслідок проведенного вчителями соціологічного опитування, під час якого багато батьків скаржилися на брак часу для спілкування з дітьми й висловили пропозицію щодо організації такого центру [4, с. 90].

Однією з традиційних форм співпраці шкіл з батьками і громадами в США прийнято вважати волонтерство. Саме волонтерство є однією з найбільш цікавих і ефективних форм взаємодії міс-

цевої громади зі школою, оскільки, працюючи на добровільних засадах у школі, займаючись репетиторством або організовуючи будь-який вид виховної роботи, надаючи допомогу сім'ям у рамках діяльності шкільного сімейного центру, жителі громади і представники місцевого бізнесу стають активними учасниками процесу навчання і виховання молодших школярів. Велика частка волонтерів проходить спеціальну підготовку і стає незамінним помічником учителя в класі та в поза-класній роботі. Деякі волонтери надають допомогу в підготовці навчальних матеріалів або координації спільної діяльності школи та громади.

Однак, незважаючи на той факт, що необхідність об'єднання зусиль педагогів, батьків та місцевої громади в процесі виховання і навчання дітей ні в кого не викликає сумніву, створення по-справжньому партнерських відносин викликає значні труднощі, головна серед яких полягає у відсутності у батьків вільного часу. 89% працюючих батьків називають брак часу основною причиною того, що вони мало спілкуються зі своїми дітьми і не беруть участі в їхньому шкільному житті [3, с. 114].

Для вирішення питання щодо відсутності у батьків вільного часу або можливості брати участь у житті школи через незручний графік роботи багато шкіл намагаються планувати дні і час проведення шкільних зборів, позашкільних заходів та конференцій таким чином, щоб більшість батьків могло взяти в них участь; практикуються звернення до місцевих роботодавців із проханням підтримати зусилля школи, даючи своїм співробітникам змогу працювати за гнучким графіком і заохочуючи їх до участі в житті школи.

Прагнучи переконати батьків і жителів громади в необхідності залучення до діяльності школи, педагоги намагаються особисто запрошувати кожного дорослого до участі в тому чи іншому заході, що проводиться школою, або в будь-який інший спосіб надати їй допомогу. З цією метою вчителі вивчають інтереси та захоплення батьків своїх учнів, намагаються довести кожному, що його вміння та здібності можуть бути корисними для школи та її учнів. Поряд із цим, у багатьох школах проводяться спеціальні семінари і майстер-класи для батьків, присвячені розвитку лідерських якостей і навичок організаційної роботи.

Якщо напружений робочий графік учителя не дає йому змоги повноцінно спілкуватися з сім'єю, деякі школи призначають спеціального координатора із загалу батьків або персоналу школи, який організовує і координує зустрічі вчителів із батьками, а також займається організацією заходів у рамках програм, орієнтованих на залучення батьків і членів громади до діяльності школи [5, с. 12].

Серед найбільш оптимальних форм взаємодії педагогів, батьків та громади слід назвати такі, як: створення на базі шкіл освітньо-виховних комплексів, сімейних центрів і центрів «комплексного обслуговування» населення, а також спільнот сімей, що мають спільні специфічні інтереси

або проблеми (наприклад діти-інваліди); організація спільної роботи школи і батьків у рамках діяльності місцевих відділень Національної батьківсько-вчительської асоціації.

У більшості шкіл не передбачені процедури, відповідно до яких батьки і члени громад могли б оцінювати роботу шкільного персоналу, навчальний план або втручатися в будь-які інші питання діяльності школи. Як наслідок, зворотний зв'язок із сім'ями учнів ігнорується або враховується не на належному рівні. Однак в окремих шкільних округах в установчих документах закладено положення про безпосередню участь сімей учнів в управлінні діяльністю школи та організації навчально-виховного процесу. Найчастіше сім'ї залучаються до участі в програмах з виховання дітей, що проводяться центрами Head Start на базі дитячих центрів або батьківських кооперативів.

Цікавою є програма залучення сім'ї і громади в процес освіти. Більше 75% батьків школярів одного з шкільних округів штату Каліфорнія працюють у компанії «Hewlett-Packard». Компанія надає своїм службовцям можливість відвідувати дітей у школі, обідати разом із ними, брати участь у навчально-виховному процесі на громадських засадах [10, с. 98].

Для заохочення батьків, що мають дітей дошкільного та шкільного віку, до участі в освіті своїх дітей багато підприємств створюють гнучкий графік роботи на виробництві та спеціальні програми для батьків, які допомагають їм вивільнити час для роботи волонтерами в школі, де навчаються їхні діти, без скорочення заробітної плати за відсутність на роботі.

Висновки. Отже, у Сполучених Штатах Америки набули поширення різноманітні форми і методи взаємодії педагогів, батьків та громади, а саме: батьківські вечори, інформування батьків (листи, періодичні видання, шкільні брошури), консультації для батьків, виставки, вистави, концерти, асоціації вчителів та батьків. Усі вони сприяють створенню цілісного навчально-виховного процесу шляхом залучення школярів до системоутворюючих видів діяльності, що формують настановлення на взаємодію з середовищем, забезпечуючи належну соціалізацію. Тому досягти бажаних результатів у навчально-виховному процесі учнів початкової школи, у тому числі, й щодо оволодіння необхідними соціальними вміннями та навичками, соціальним досвідом, можна лише об'єднавши зусилля педагогів, батьків та місцевої громади. І сім'я, і школа, і громада виступають взаємодоповнюючими компонентами, що поважають потреби та особливості одне одного. У педагогічній теорії США взаємодія педагогів, батьків та громади – це рухлива структура, складовими компонентами якої є сім'я, громадські інститути (зокрема школа) і сама особистість. Максимально ефективним співробітництвом сім'ї і школи відбувається тоді, коли обидва виховні інститути діють збалансовано, своєчасно активізуючи свої сили або поступаючись ініціативою.

Список літератури:

1. Comer J. P., Haynes N. M., Joyner E. T. & Ben-Avie M. (Eds.). Rallying the Whole Village: The Comer Process for reforming education. – New York: Teacher's College Press, 1996.
2. Constantino S. (2003) Engaging Families, Communities and Students in Academic Achievement. Family Friendly Schools: The Institute for Family and Student Achievement Official Site: <http://www.familyfriendlyschools.org>
3. Coontz S. The way we really are: Coming to terms with America changing families. – New York: Basic Books, 1997.
4. De Young A. J. Economics and American Education: A Historical and Critical Overview of the Impact of Economic Theories on Schooling in the United States. – New York: Longman, 1989.
5. De Young A. J. Parent Participation, School Accountability and Rural Education: The Impact of KERA on Kentucky School Facilities Policy. The Annenberg Rural Trust: 1999. <http://www.ruraledu.org/docs/devoung.html>
6. Erlich J., Rivera F. Community Organizing and Community Development // Handbook of Social Services (ed. N. Gilbert, H. Specht). – N.Y., 1980. – Pp. 472-489.
7. Heaveside S. & Farris E. Educational partnership in public elementary and secondary schools. – Washington, DC: Office of Educational Research and Improvement, 1989.
8. Jones M., Lowenstein R., Melnick S. Out of the Box and Onto the Web: A Guide for Using Technology Partnerships to Create Systemic Change. – National Association of Partners In Education, In, c. 2000.
9. Knutson R., Penn J. & Flinchbaugh B. Agricultural and Food Policy. Englewood Cliff, 1998.
10. Otterbourg S. D. A Business Guide to Support Employee and Family Involvement in Education: Report Number 1200-97-RR. The Conference Board: 1997. The Conference Board Official Site: <http://www.conference-board.org>

Гуцуляк Л.М.

Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди

**ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ПЕДАГОГОВ, РОДИТЕЛЕЙ И ОБЩИНЫ
КАК ВАЖНОЕ УСЛОВИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБУЧЕНИЯ
И ВОСПИТАНИЯ УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ
(НА ПРИМЕРЕ СОЕДИНЕННЫХ ШТАТОВ АМЕРИКИ)**

Аннотация

В статье охарактеризованы взаимодействие педагогов, родителей и общины как важное условие эффективности обучения и воспитания учащихся начальной школы в США. Также освещены основные направления и принципы этого взаимодействия. Доказано, что в США все участники учебно-воспитательного процесса, прежде всего родители, учителя, общественные организации, община, осознали необходимость тесного взаимного сотрудничества. И семья, и школа, и община выступают взаимодополняющими компонентами, уважают потребности и особенности друг друга. Чем больше учитель знает о жизни ребенка вне школы, тем лучше он понимает его потребности, тем эффективнее может организовать образовательно-воспитательный процесс, скоординировать усилия школы и семьи в области социального роста младшего школьника.

Ключевые слова: педагоги, родители, община, обучения, воспитания, начальная школа, взаимодействие, США.

Hutsuliak L.I.

Pereiaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University
named after Hryhorii Skovoroda

**THE TEACHERS, PARENTS AND COMMUNITY'S INTERECTION
AS AN IMPORTANT CONDITION FOR THE EFFECTIVENESS OF TRAINING
AND EDUCATION OF OF THE PRIMARY SCHOOL
(ON THE EXAMPLE, THE UNITED STATES OF AMERICA)**

Summary

The article describes the interaction of teachers, parents and communities as an important condition for the effectiveness of the training and the education of elementary school in the USA. Also describes the main directions and principles of this interaction. It is proved that, in the USA, all participants of the educational process, especially parents, teachers, community realized the need of interaction. And family, and school, and community are the complementary components, that respect the needs and peculiarities of each other. The more the teacher knows about life of pupils outside of school, the better understands their needs, the better can to organize educational process, coordinate the efforts of schools and families in the social growth of the younger pupil.

Keywords: teachers, parents, community, training, education, primary school, interaction, USA.